

ŠKARAT

Zabavno-zbadljiv in šaljiv list.

Št. 12—14.

V Ljubljani, avgusta 1883.

Tečaj 1.

Simon Gregorčič.

„Dolžan ni samó, kar veleva mu stan,
Kar móre, to mož je storiti dolžan!“

To prelepo gaslo izrekel je Gregorčič v svojih divnih poezijah, ki so kot utelesenje tega stiha prišle mej željni slovenski svet in tako blagodejno, tako vzbujajoče uplivalo na naše občinstvo.

Ker so Gregorčičeve poezije imele tolik uspeh, ker je on bil prvi, ki je prvcem svoje poezije ponosno in samosvestno na čelo postavil „I.“ in nam tako obljubil, da se nam je nadejati še družega in morebiti tretjega zvezka, — ker je mej slovenskimi pesniki prvi, čegar pesni so se v par mesecih razprodale v 1800 izvodih, — prvi, ki je odlikovan bil s cesarsko ustanovo — menimo, da bode našim čitateljem po godu, ako je S. Gregorčič tudi prvi, čegar podoba donša naš list, kakor jo je po fotografiji mojsterski v les urezal česki umetelnik g. Ivan Patočka.

Podoba je v istini izvrstna in ako smo si ž njo pridobili naših čitateljev priznanje, in se bode slednje javljalo v primernej podpori, prizadevali si bodemo, priskrbeti še kako sliko tistih naših mož, ki so se tudi ravnali po S. Gregorčiča gaslu, ki so na leposlovnem in znanstvenem polji delali in še delajo na korist, čast in probujenje našega naroda.

O združenji Slovencev.

Ko sem poslal članek o združenji Slovencev, nesem se nadejal nikakršne stroge kritike, temveč pričakoval sem, da mi bode vse slavo pelo in me kovalo v zvezde. A svet je bil, je še in bode na vekov veke nehljaležen.

„Za stran mene bi lahko vsaka stvar mirovala, saj sam sprevidim, da to prašanje še ni „spruchreif“. A moja posebnost je baš ta, da se rad pečam z vprašanji, ki še neso „spruchreif“, v tej stroki sem jaz specialist in podoben sem tistemu Ribničanu, ki je šel izgubljenega konja iskat ter možko dejal: „Vem, da je v tej dolini, pa grem vender prej še v ono pogledat!“

Podoben sem pa tudi nemškutarjem, ki so „hoch“ tako klicali, da se je vedno čulo „oh! oh!“, kateri so tedaj črko *h* izgubili. Moj prvi članek imel je še šifro *H.*, pri drugem članku pa je odletela, menda tudi zaradi preobilih *oh! oh!*

Kakor rečeno, dobro znam, da vprašanje o združenji Slovencev še ni godno za razpravo, ali bolj učeno povedano, da še ni „spruchreif“, a baš zaradi tega, ker še ni „spruchreif“, zahteva čast Vašega lista, da mi odprete Svoje predele, da razložim, kaj je nezmiselnost in pogubno.

Nesmiselnost in pogubno je načelo narodnosti in to za tega delj, ker ne stoji in ne leži niti v katekizmu, niti v rimskem pravu — katerega pa mimogrede povedano, nikdar čital nesem —, ker se za to načelo ni izrekel še noben koncil, noben mejnarodni kongres, niti Berolinskega ne izimši. Kje za Boga svetoga, je kdo vnet za načelo narodnosti? Ali nemajo Rusi brez števila narodov? In vse te osvojili so si po zgodovinskem pravu, ali morda ne? Kaj je Italijanom za načelo narodnosti? „Srečne okolnosti“ ta je prava! Če kdo trdi, da se bodo Nemci sami od nas ločili, jaz tega ne verujem in prosim dokazov! In zakaj prosim dokazov? Jaz sicer nobene svojih trditvev nesem podrl z dokazi, a jaz sem jaz, meni je to slobodno, meni so dovoljeni vsakršni logični skoki. In da mi je položaj še ugodnejši, nalagam nasprotniku breme dokazovanja, ker je to bolj „komod“.

Nemci nas ne izpuste za nobeden denar. Le pomislite: „Kak dobiček ali užitek ima slovensk Savinjec od deželnega gledišča v Gradcu?“ Nobenega, kajti kar se ugovarja, da imajo gledišča kulturni pomen, to je vse lari-fari, babje kvante, pet krav za jeden groš! Vidite že zaradi gledališča nas Nemci ne bodo pustili. In kaj je potem naravna posledica? Ako neče hrib k proroku, mora prorok k hribu! Tako moramo tudi mi Slovenci k Nemcem.

Ko bi snovali Slovenijo „sub titulo“ narodnosti, kaj napravimo potem s Kočevarji? Kočevarji so vsi vražji. Jaz sem nekoč z jednim Kočevarjem stavil „hoch“ in „nieder“ in trikrat zaporedoma sem izgubil. Potem pa začnite „sub titulo“ narodnosti, ko še s „hoch“ in „nieder“ človek ničesar ne opravi.

„Sub titulo“ narodnosti niti v Trst ne morete, ampak z Opčin boste morali gledati na morje, k večjemu če še pridete do sv. Ivana, dalje pa ne. Tam pa potegnute iz žepa svoje zgodovinsko pravo in takoj se vam bode odprlo. Saj sedanja italijanska večina v Trstu ne bo večno taka, ampak večja ali pa manjša. Ukrotilo jo bode samo zgodovinsko pravo. Vse kar mi Slovenci zahtevamo, je že davno v zgodovini zabeleženo. Od ravnopravnosti pa do združenja Slovencev, vse je v zgodovinskem pravu. Kdor tega ne veruje, naj čita Dimitzovo zgodovino Kranjske, tam je sigurno vse zapisano. Na katerej strani, tega ravno ne vem. A kdor išče, ta najde!

Isto tako je Čehom za narodnost krvavo malo mar, zgodovinsko pravo je tudi njim prva. Kdor ni mojega mnenja, se pač moti. Jaz že naprej vem, kaj poretó Čehi o združenji Slovencev. Rekli bodo: „Mit dem zurück, dass das ist nix!“ Kdo bode goloba iz roke spuščal, da bi vrabca ujel? Zaradi tega sem jaz za združenje z Nemci. Kranjski vrabec pride k nemškemu golobu, in oba bosta imela zrna, da njima bode preostajalo.

„Notranja Avstrija“ ni nov izraz, ni nova misel, ker jo je že davno gosp. Einspieler izrekel, kar sem pa jaz previdno zamolčal. Ko bi mi se združevali „sub titulo“ ravnopravnosti, kaj bi rekli potem vrli Žavčanje in njih nič manj vrli sosedje?

Uhod v Savinjsko dolino bil bi zaprt, kajti kako bi mogli z ravnopravnostjo v bisagi skozi pranemško Celje, he?

Če se jaz bojim Celjanov in Mariborčanov, je ta strah prav naraven, ker jih je malo, a ti so hudi. Prazen in smešen strah pa je, bati se vseh nemških Štajercev in Korošcev, katerim bi nikdar niti v glavo ne palo, nas nadvladati in ko bi kaj tacega hoteli, nam pa pridejo Italijani na pomoč, saj so tako dobre duše. Tedaj, ne boj se brate!

Statistika tudi za me govori in kjer mi številke ne gredo v sklad, pa nekoliko pridenem in tako na zadnje zračunim po statističnih podatkih, da je Slovencev in Hrvatov v dotičnih kronovinah nad 1.400.000 duš, kar bi se niti Adamu Rieseju ne bilo posrečilo.

Poprej sem rekel, da nam pridejo Italijani na pomoč in to tudi takoj dokažem: „Na Primorskem je postala italijanska propaganda zadnja leta tako intenzivna, da se morajo obrabiti naše tamošnje sile, ako ne bo zdatne pomoči in ako se kmalo ne paralizira italijanski element s tem, da se v večji skupini ne potisne v skromno manjšino“. To je sicer nekako temotno, a zdatna pomoč so le Nemci in Dimitzova zgodovina, bodi že trdo ali mehko vezana.

Rekel sem v začetku: „Tu se ve da ni druge tolažbe nego ta, da se bodo Nemci sami radi od nas ločili? „Narod“ res tudi živi v teh iluzijah. Kdo pa je „Narodu“ tu povedal, da se bodo Nemci sami radi od nas ločili? Jaz tega ne verjamem in prosim dokazov!“ Tako sem govoril v začetku. Zdaj pa ko gre proti koncu in mi že sape zmanjkuje pa pravim. „Se le potem, ko bomo skupaj, pride tisti čas, ko se bodo Nemci od nas ločiti želeli, in jim znamo srečno pot voščiti.“

Ko bi kdo ugovarjal, da se to nekako smešno čita, kajti čemu se z Nemci združevati, če pojdemo potem takoj zopet narazen, mu povem samo to, da tak oponent ne ve, kaj je prava modrost in da me sploh ne ume. Saj je moja politika v obče tako visoka, da je ne ume vsakdo, včasih celo jaz ne.

Mislim da sem za Slovence dovolj storil, ko sem „višjo sodnijo in druge višje oblasti iz Grada v Ljubljano prestavil in to kar meni nič, tebi nič, brez vsacega najmanjšega ugovora od strani štajerskih in koroških Nemcev. Naj pa „Narod“ kaj tacega naredi, če more. Pa saj sem že rekel, da me ne razume. Žal!

Zdaj pa naj bo konec, saj bi sploh ne vedel še kaj novega pristaviti. Starega pa imam še veliko. Priporočam pa vender le „zgodovinsko pravo“, to je „general-mazilo“ za nas, brez tega ni spasa, niti „špasa“. Pa Dimitzovo zgodovino v roko, h kratki imamo enakopravnost in združenje Slovencev.

Če že hočemo politizirati, ne premišlujmo francoskih in škandinavskih razmer, ampak vprašanja, ki še neso „spruchreif“, to je polje, na katerem sem jaz specialist. Našim državljanom treba dati povoda, da ustvarijo boljše državno pravno stanje na jugu, kako? tega pa ne povem in ne vem, ker to vprašanje še ni „spruchreif“, zato pa še jedenkrat toplo priporočam zgodovinsko pravo in Dimitzovo zgodovino, celó tistim, ki so plešasti, pomagalo jim bode „sub titulo“ modrosti.

Čudež pri belem dnevu!

Gospod urednik! Mnogo se je že o našem mestecu pisalo dobrega in slabega, veselega in žalostnega, imeli smo že mnogo potovalcev mej nami, a tacega potovalca, ki bi o našem mestu pisal take novice, kakeršne se čitajo v podlistku nekega slovenskega lista, tega pa se ne spominja nikdo najstarejših ljudi. V omenjenem podlistku se namreč piše mej drugim: „Urno toraj hitim v mestice (Brežice), ki je sicer majhno, pa jako prijazno, stoji na meji spodnje Štajerske, na Kranjskeji in Hrvatskeji meji“.

Zagotavljam Vas, da pri nas v Brežicah do sedaj živ krst ni tega znal. A nadalje se čita v istem podlistku: „Drugi dan se s prijateljem ločiva, on se odpelje po opravkih proti Samoboru, jaz pa sem še ogledal breški grad grofa Attemsa, v katerem so sodnijski uradi in samostan Franciškanov.“

Zagotavljam Vas, gospod urednik, da sem te vrste trikrat čital, da sem si oči imel, ker sem mislil da se motim. A res je, res! Le vsled čudeža se je moglo zgoditi, da se je z jednega kraja mesta prestavil samostan Frančiškanov v Attemsov grad na drugem konci mesta. Ker pa bi v gradu, dasi je prostoren, za samostan ne bilo prostora, moral se je poprej še raztegniti in to bil je tudi čudež. Radoveden sem, kaj poreče grof Attems, ko pride v Brežice in najde na dvorišču svojega grada samostan in oo. Frančiškane? Na ta čudež se sigurno ni mislilo, ko se je posvetovalo o fideikomisnem zakonu. Stvar bo tedaj važna tudi za juriste. Zanimljiv slučaj! reklo se bode. Čudno je le to, da pri vsem tem čudežu ni nihče ničesar opazil, dasi je bilo baje „okolo 7. ure zjutraj“.

Vidite, gospod urednik, da se še v naših dneh čudeži gode. Zdravstvujte!

Brežice koncem julija 1883.

Jurij Benko l. r.

„Pri roži“

zove se mala krčma v Ljubljani, kjer se toči dobro Plzensko pivo in nahaja ob vsakej uri dokaj gostov. Nekateri gosti so vsakodnevni, Nемеc bi rekel „Stammgäste“, ki sedevajo vedno pri istej mizi in te pikro gledajo po strani, ako si bil v svojej nevednosti tako predrzen, da si zavzel jednega teh privilegirancev mesto. Bolje tedaj pogodiš, ako si toliko previden, da si izbereš mizo, kjer ni teh mogotcev, kajti potem se ti ni bati pisanih pogledov in si tudi v tej zadevi na dobrem, da gledaš na omenjeno mizo bolj s „tičje perspektive“ in poslušas modrost, ki se ondu razklada,

Nedavno bil sem v tem srečnem položaji. Pri mizi bilo je vseh navadnih dvanajst apostelnov, naj modrejši mej njimi pa neki profesor, ki govori „de omnibus rebus et quibusdam aliis“, ki je bil že povsod, in kateri bi moral po svojih pripovedkah — kakor se je vestno zračunilo — že nad 300 let biti star. Mož je gostobeseden in zares jako izviren. Temu v dokaz naj služi jedna njegovih lastnih pripovedek. Govor bil je o raztezanji teles po toploti in o krčenji v mrazu. „Čujte gospoda“, prične z važnostno nagubanim obrazom omenjeni profesor „kaj se mi je danes pripetilo. Gosp. N. poklical me je v svojo tovarno, naj pregledam in preiščem njegov parni kotel. Saj veste, da sem za ta posel strokovnjak. Ko dojdem tja, bil je kotel še vroč. Ker se mi je mudilo, nesem mogel dolgo čakati, temveč zlezal sem kmalu v še precej topli kotel. Preiskujem in preiskujem in ko sem s svojim opazovanjem gotov, hočem zopet vun. A mej tem, ko sem se jaz baval v njegovem trebuhu, se je kotel ohladil in luknja, po katerej sem prišel vanj, po znanem fizikalnem zakonu skrčila, nasproti sem se pa jaz pri svojem težavnem poslu prav pošteno ugreel. Tedaj gospodje, luknja manjša, jaz pa vsled toplote debelejši, kaj je naravna posledica? kaj družega, nego, da nesem mogel vun. Vsi poskusi bili so zaman, bil sem zaprt v železni krsti. No, pa jaz, kot strokovnjak, znal sem si pomagati tudi v tej zadregi, kdo drugi bi poklical dva delavca, da bi opilila luknjo. A k temu treba najmanj dveh dnij, in kdo bi čepel toliko časa v parnem kotlu. Bil sem praktičnejši. Poklical sem dva delavca in ta dva sta morala z brizgalnico tako dolgo brizgati studeno vodo na me, da se je vsled mrzlotne moje truplo zopet toliko skrčilo, da sem se naposled vendar splazil iz kotla vun. To ni šala, ampak bridka resnica. Nikdar več ne grem v še topli parni kotel!“

„To brizganje s studenčnico mi nič kaj ne dopada,“ tako povzame izmed vernih poslušalcev dobro rejen možak besedo. „Kako lahko se človek prehladi.“ Ali bi ne bilo bolj praktično, ko bi bili zopet pod kotlom zakurili, da se po toploti luknja zopet raztegne?“

„Gospod profesor pa speče, kaj ne?“ odvrne zopet tretji izmed družbe.

O tem, da bi se pod kotlom kurilo, tudi gospod profesor ni hotel nič znati, ker menda ni bil pripravljen za ta slučaj, zato je hitro poklical:

„Noch ein Krügel Bier!“

Jaz pa sem plačal in odšel mnogo modrejši, nego sem bil pred prihodom.

Nenavadni gost.

Resna premišljevanja penzioniranega filozofa
Izidorja Muzloviča.

Kadar jaz svojim mislim avdijenco dajem, pečam se često z našim slovenskim časnikarstvom, ki je nekak barometer našega političnega življenja. Naše časnikarstvo razvija se prav lepo, vsako leto imamo več listov, kateri vsi, izimši samo mlečna brata „buteljna Ljubljanskega“ in to sta „Kmetijski prijatelj“ in „Ljudski glas“ prav koristno izvršujejo svojo nalogo. Imenovana dva lista tudi ne smemo prištevati resnim časnikom, kajti oba sta le brblji, klepetulji, ki morata gibati čeljusti, da se ne razklenejo.

Jaz sem v obče jako zavzet za časnikarstvo slovensko, a kakor sem že zadnjič prav odločno grajal krivo načelo: da je jednako zaslužno graditi božje hrame, ali pa naročevati si list gotove tedence, tako mi je danes zopet prišlo nekaj čez jetra.

Čital sem namreč nedavno! „Da „Slovenec“ v nobenem oziru ne bode zaostajal za drugimi dnevniki, skrbeli smo za to, da bode prinašal tudi najnovejša telegrafična naznanila“.

Odkritosrčno rečeno, jaz kot iskren prijatelj slovenske žurnalistike bi ne imel prav nič ugovarjati proti temu izreku, da je istinit, temveč veselil bi se, da se nam je posrečilo, izdajati dnevnik, ki ugaja vsem terjatvam in najsrajnijem zahtevanjem naše dobe.

A če omenjeni izrek pregledam z drobnogledom, nahajam, da je šepav na več strani. Nagromadenih je preveč tropičnih izrazov, iz vsega stavka vidi se preveč in neopravičene samosvesti. Kdo more trditi, da v nobenem oziru ne bode zaostajal za drugimi dnevniki. Ne bomo v vzgled stavili dnevnikov, kakor „N. Fr. Presse“, „Kölnische Zeitung“, „Pester Lloyd“ itd., kajti naša uradna Laibacherica vas že spravi „ad absurdum“. Kje imate toliko eksekutivnih dražeb, kje imate tolikrat ponavljane obljube: „Wir kommen noch ausführlich darauf zurück“, kje imate take inserate, kakor:

„Dr. Hartmanns Auxilium, bestbewährtes Heilmittel etc.“.

in kje toliko zalogo superlativov in poklonov za nemško gledališče itd.

Tudi izraz „za drugimi dnevniki“ izbran je jako nesrečno, kajti govorjeno je brez vsake izjeme. Tekmovati hočete tedaj z vsemi „čihirni“ dnevniki, katerim ne znate niti vsem imén. To je v istini veletežaven, nemožen posel, prevzeta in prevzetna naloga prevelika. V to svrhu treba bi bilo celo, predručati lista tendenco, sicer morate brez dvojbe zaostajati v radikalizmu, socijalnem demokratizmu in v drugih brezbrojnih izmih. Ta izraz bil je tedaj vsekako nesrečen, kajti na

dnevnik, ki bi v nobenem oziru ne zaostajal za drugimi dnevniki, bil bi ponosen najmočnejši narod na svetu, kamo-li mi maloštevilni, uborni Slovenci. Tak dnevnik bil bi uzor za vseh vekov veke.

A ravno tako šepava je pa tudi motivacija. Najnovejša telegrafična poročila naj bi proizvajala čudež, da dnevnik ne zaostaja v nobenem oziru za drugimi dnevniki? Telegrami, ki bi prouzročevali tak učinek, bili bi več nego zlata vredni, kajti ti telegrami morali bi biti ob enem uvodni članki, podlisteki, dopisi, domače in razne stvari. Morali bi opisavati vse gibanje borse in raznih vrednostnih papirjev in zadolžnic, nadomeščati bi morali vse inserate od „kleine Anzeiger“ do „Schmerzlos“ itd.

Telegrami naj bi tedaj bili splošno sredstvo za ves list, za vse razne rubrike. Nelogičnost omenjenega stavka je tedaj razvidna na vse strani. Izrazi so, kakor rečeno, nesrečni. Namesto „v nobenem oziru“, reklo bi se morda „v tem oziru“ a tudi to bi ne bilo pravo, kajti toliko telegramov, kolikor jih imajo Dunajski in drugi listi, mi ne zmoremo. Tedaj ne preostaje drugega, kakor na ravnost reči: „kolikor možno“ ali pa „po naših silah“. Namesto „za drugimi dnevniki“ moralo bi se pisati „za dnevniki ljubljanskimi“ ali še bolj jasno „za dnevniki slovenskimi“. Slednje pa je kočljiva stvar, ker bi to cikal na dotle jedini slovenski dnevnik na „Slov. Narod“. V bojazni, poklicati otroka po pravem imenu, pokazati kam pes taco moli, (Vedno od sebe. Stavec.) nastal je omenjeni nestvor, kateri trebe prečitati mej vrstami, kakor sem storil jaz, ki se s tacimi stvarmi od nekdaj že rad pečam. Nadejam se, da mi ne odrečete priznanja, ko sem omenjeni nestvor razpravljaj mirno in objektivno, kakor se mej nami spodobi, brez vse strasti, ker mi je na tem, da se čiste pojmovi in nazori. Tedaj:

„Nur keene Feindschaft niche!“

Za Narodni dom.

Spectabilis: O zdravo, Diogenes, ti imaš denarjev denes, ker tako po konci nosiš glavo!

Diogenes: Pojdi no sem, glej 60 goldinarjev imam in povej, kam greva pit. Politika je plačala.

Spectabilis: Če imaš odveč denarjev, daj goldinar za „Narodni dom“.

Diogenes: Bi mi se smijali ljudje, ko bi jaz dal goldinar za Narodni dom.

Spectabilis: Tedaj mi pozajmi jeden goldinar.

Diogenes: Če mi ga boš vrnil.

Spectabilis: Bom.

(Dan pozneje.)

Spectabilis: No, Diogenes, kam me boš danes vodil?

Diogenes: Ti boš moral mene voditi, jaz nimam nič več.

Spectabilis: Saj nimam denarjev.

Diogenes: Tisti goldinar bova zapila.

Spectabilis: Tistega si dal za Narodni dom.

Diogenes: Nisem ne dal, ampak kar preostane, naj bo za Narodni dom.

(Pol ure pozneje.)

Spectabilis: Plačal bom!

Natakar: Četiri čaše piva 40 krajcarjev.

Diogenes: No vidiš, ves svoj imetek sem dal za Narodni dom; naj me posnemajo in tako storijo vsi Slovenci, še preveč denarjev bomo imeli za Narodni dom.

Spectabilis: Dobro si rekel, Diogenes; 60 krajcarjev boš čital v „Slov. Narodu“, a pohvalil te bo „Škrat“.

Pametna misel.

Dva slovenska lista priporočata, naj bi se Štajerska, Koroška, Kranjska in primorske dežele zjedini v jedno admini-

strativno celoto, a ta predlog pobija „Slov. Narod“, češ, da bi potem Nemci zadobili večino in bi Slovenci ostali na veke v manjšini. To pa ni res: zakaj pa imamo svojega Ivana Macuna? Macun bo namreč napravil za vse nemške Štajerce in Korošce spričevala, da znajo slovenski, in vsled tega bo slovenska večina gotova.

Cmokavzar in Ušperna.

Izviren roman.

Iz kanibalščine poslovenil Sivor.

Ne plašite se nad tem naslovom, kajti meni ni namen, še manj pa potreba, „uzmati“ snov, kjer koli si bodi, kakor to prakticirajo „sans gêne“ osebe, ki koprne po slavi Uzmo- vičev in za to svoje več nego čudno postopanje menijo javno mnenje pridobiti na svojo stran, ako se iznebijo kekega lahko- peznega dovtipa.

Ne bodem tedaj priobčeval tega romana še jedenkrat kot „pogreto jed“, ker vem, da ga je vsak mojih čitateljev itak že v „Ljubljanskem Zvonu“ čital in tudi razmerno prebavil, zabeležiti pa hočem, kako se naše občinstvo temu romanu nasproti ponaša.

Naše občinstvo, ki slastno in strastno čita in naročuje vse brezmiselne, nenaravne in nenravne a dobro kolportovane nemške romane in novele, ki se navdušuje za deloma jako podle proizvode francoske in italijanske literature, ima zlo navado, da pri ovojci domačih modric, zapne suknjo do pod vrata, namrgodi čelo v umetelne in goste gube ter hoče s posebnim, izredno natančnim vatlom meriti dela naših leposlovnih pisateljev.

Tako je bilo, tako je še dan danes. V nemščini izvrsten in „dobro došel“ je vsaki „Schund“, ko pa pride govor na slovensko, če tudi izborna delo, se z nekako prisiljeno in nikakor utemeljeno občutljivostjo polaga vsako besedo na vago in tako rekoč zahteva, da bi naši pisatelji bili vzor vsem časom in vsem narodom: Vsakdo hoče biti kritik, razsojevalec, vsak hoče pokazati svojo bistroumnost, celo taki, ki spisa, o katerem se suče razprava, niti čitali neso.

To je zrcalo, katero držim nekaterim članom našega občinstva nasproti, in to zrcalo kaže pristno.

O tem osvedočil sem se ravno pri „Cmokavzarji in Ušperni“. Prej moram izreči svoje subjektivno mnenje v tej zadevi. Ko sem čital „Cmokavzarja in Ušperno“ prvokrat, smejal sem se na ves glas, čital sem še jedenkrat. Isti nasledek. In danes, ko sem ta roman prečital že večkrat, nahajam še vedno novih, poprej neopaževanih dovtipov. Kdor se je kdaj zanimal za nemško in sploh inostransko literaturo, kdor pozna tudi slovensko slovstvo, priznaval mi bode, da je to jako duhovita in dovršena satira. Ocenjevati pa se mora jedino s stališča satire, ki je ob enem stroga kritika samoljubnega preplodnega pisatelja in navod, kako bi se ne smelo pisati. Kritika v nas še ni dobila prave domovinske pravice — pošilja se navadno po najkrajšem potu na odgon — satira pa nam je skoro še nova in kaj malo jih je, ki so čitali in razumevali „Ježo na Parnas“ ali Erjavčevega „Šnapšnepkovskega“. Drugih pravih in dobrih satir pa nemamo.

Ni čuda tedaj, da pred tem novim proizvodom marsikdo strmeč obstoji in ne ve niti na levo, niti na desno, ne vedoč, kam vse to meri, koga je dovtipni pisatelj na muho vzel. A naše občinstvo je v tacih slučajih iznajdljivo! Izda se prarola, da je kaj tacega preveč, da ni na pravem mestu, da je v obče poper prehud, in take „krilate besede“ širijo se od ust do ust, kar je tem prikladnejše, ker ne treba več napenjati svojih duševnih sil.

Čul sem nekaternike: „To je za nič!“

„Pa zakaj za nič, ako smem vprašati?“

Zato, ker naši kmetje neso taki, kakor „Cmokavzar in Ušperna“.

„Ravno zbog tega je ta roman izvrsten. Ali ne veste, da je ta roman satira?“

„Satira? Pa na koga? Jaz nesem ničesar o tem čital. A zagotavljam Vam, da sem zadnjič čital ta roman nežnemu spolu, a vse gospice bile so nezadovoljne. Dolgočasile so se.“

„Naravno, ker sami niste znali, tolmačiti njim. Ko bi pa bili povedali, da so povod tej satiri A. K. povesti in romani in bi bili najpred slednje čitali, pozneje pa satiro „Cmokavzar in Ušperna“, bili bi Vaši nazori drugačni in gospice bile bi se dobro zabavale.“

„No, morebiti imate prav. Pa zakaj je ravno ta roman v „Ljubljanskem Zvonu“, ne pa kje drugej?“

„Ker je „Zvon“ leposloven list in ima zbog tega nalogo prinašati ocene vseh naših leposlovnih proizvodov. Ocena pa more biti v obliki kritike, satire, razprave itd. Če ne v „Zvonu“, kje pa naj bi bil ta roman?“

„Tega baš ne znam, a „Zvon“ ni za take stvari.“

„Amice, ne znam Vam družega leka, nego, da pazljivo prečitate A. K. povesti in romane, potem „Cmokavzarja in Ušperno“, da potem par noči dobro spavate, par dni dobro premisljete, potem pa pridete zopet k meni, da se razgovarjava na dalje.“

Prišel je čez nekoliko dnij in bil je spokorjen.

Taka mnenja pa neso nič gorostasnega, kajti nahajamo jih celo, ako prelistujemo nekatere naše časnike, ki nikdar ne uvažujó, kaj se pisalo, nego vedno povprašujejo jedino le: Kdo?

Najnovejši naš dnevnik piše namreč, da še nikdar in nikjer ni čital toliko podlosti, kakor baš v „Cmokavzarji in Ušperni“. Verujem, da so gospodje resnico govorili. A ravno s tem izpovedali so javno, da se grozovito malo brigajo za slovensko literaturo, sicer bi se bili preverili, da so vsi v „Cmokavzarji in Ušperni“ rabljeni izrazi „ad verbum“ vzeti iz A. K. povestij in romanov, da so se celo celi stavki ponatisnili nepremenjeni. Podstava vsemu kanibalskemu romanu ni izmišljena, temveč prežalostna istina!

In „Brencelj“ mislil je, ne meneč se za lastninske pravice pisateljeve, da sta „Cmokavzar in Ušperna“ jako dober plen. Pograbil je oba z Migomrdo vred in odstopical v svojo duplino. A satira je nevarna, kakor na vojnem polji zaostali projektil. Naj stokrat s prisiljenim humorjem zagotavlja, da je bil roman „Cmokavzar in Ušperna“ njemu namenjen, sprevidi vendar vsakdo iz ponatisa, da je „Brencelj“ na vse zadnje vendar le glasilo kanibalščine, ker mu je tako izredno dobro došla.

In s tem bodi moja razprava za danes končana s srčno željo, da bi večkrat omenjena satira imela zaželjeni učinek, tak namreč, da naši pisatelji ne hrepene samo po slavi mnogoin hitropiscev, temveč po slavi pripovedovalcev in romanopiscev, ki so z naravno nadarjenostjo družili fino opazovanje, dober okus, eleganten slog, ki so se bolj brigali za vestno in pristno risanje značajev, zanimljivih situacij, za krajem in osebam primerno snov, nego li samo za kratko- in dolgocevnne pipe, za raztrgane in pražne hlače, za bosopete kovače — po slavi pisateljev, ki so stvarjali izvirna dobro premisljena in opiljena dela, ne pa na „rišpete“ tega ali onega pisatelja nabijali svoje neukretne kvedraste škornje.

„Škrat“.

Pomota brez hudih nasledkov.

Nekje, — ne trdim da je bilo baš v Ljubljani — osnovali so ribiško društvo. Društvo pa mora imeti predsednika. Tudi to društvo ga je imelo, morebiti celo dalje, nego mu je bilo ljubo. K temu dostojanstvu treba v prvej vrsti, da človek kot predsednik ribiškega društva, zna ribe jesti. Kajti, ako rib jesti ne zna, zapiči se mu ribja kost v goltanec, zaduši se in potem — naravno — ne more več biti predsednik. In resnici na čast moramo izpovedati, da društvo do sedaj še ni imelo nobenega zadušenega predsednika. Omenjeni predsednik pa je znal ribe jesti, kakor nihče, zaradi tega slovel je po vsej pravici, kot avtoriteta v tej stroki in marsikdo prašal ga je za svet. Mož je taka vprašanja reševal, kakor je vedel in znal in kar je najvažneje, ohranil si pri vsem tem izvrsten želodec.

Nekega dne dobi od prijatelja na deželi pod svojo adresno, a s pristavkom „ribiškega društva predsednik“ ne-

koliko rib. Kot strokovnjak znal je, da pričinja kulturno-historična važnost rib še le tedaj, ko se prineso kuhane ali ocvrte na mizo, vsled tega nesel je i on dobljeno naklonitev — tako vsaj si je mislil — domov ter je dobro pripravljene ribe tudi slastno in z velikim apetitom zavžil. Ni imel ne hudih sanj, ni ga tiščala mora, niti želodec.

Drugo jutro pa mu prinese listonoša dopisnico, na katerej je bilo čitati:

Ljubi prijatelj!

Včeraj sem Ti poslal nekoliko rib, pozabil pa sem Ti pisati zakaj. Vse te ribe poginile so nenadoma. Prosim Te tedaj, da je preiščeš in mi naznaniš, za čem so poginile. Zdravstvuj!

Tvoj

N. N.

Sredstvo proti taščam.

Za mlade zakonske, preveč nadlegovane po taščah, ki bi rade potovale po svetu. Debela tašča nadlegovala je svojega zeta noč in dan, naj bi ž njo in s svojo mlado soprogo šel na potovanje za zabavo. Naposled se zet vender omeči: „Dobro, draga tašča, pripravljen sem, da odpotujemo a opozarjam Vas da pojdemo daleč!“ Tašča (radostnega obraza): „Izvrstno! In kam gremo?“ Zet (dvorljivo se smehljuje): „Najprej gremo na Ischijo in — — ko bi to ne zadostilo — — od tam pa v Kajiro, draga tašča!“ (Obraz tašče ni več radosten.)

Dr. Keesbacher

ima nečuveno srečo. On je, kakor Nemeč pravi „nedeljsko dete“. Nečemo razpravljati, kaj je vse dosegel in kako, kako se je sukal po vsakdanjej sapi, dovolj bodi, da zabeležimo samo to, kar nam je v najnovejšem spominu. Slavnostnemu odboru — Bog mu daj, če ne nebes, pa kaj družega, kar si je pošteno prislužil — zdela se je slovenska kantata predolga, a dr. Keesbacher videl se mu je kratek. Isto tako srečna bila je njegova brez usmiljenja dolga versifikacija. In sedaj jedva so slavnostni dnevi pri kraju, že se mu zopet nakaže 400 gold. za potovanje v Berlin, da si ogleda in se brati z dolgotimi Braniborci. Ni mu treba skrbeti za sredstva proti koleri in vsemu njenemu spremstvu, kot zdravstvenemu dostojanstveniku in veščaku ne treba mu najnevarnejšega časa preživeti v Ljubljani; „kakor tica, ki leti čez goré in čez plnine,“ tako je tudi on pograbil svojo prtljago in šel v metropolo ob Sprevi, počivat na svojih zaslugah izza slavnostnih dnij. Zavistni jeziki sicer trdé, da bi po pravici k higijeničnej razstavi v Berlin moral kdo drugi, a nam in menda dru. Keesbacherju zadostuje izplačanih 400 gold. kajti „kar je, to je!“

Taka sta!

Gg. Rogelj in Suhoblodnik kaj rada napetih lic, kakor tisti angelji, ki trobijo sodnemu dnevu, kričita v svet, kako jima je na srci ljudski blagor, kako sta zavzeta za blagostanje delavcev, kako sta ona dva jedina skrbna, olajšati bedno stanje obrtnikov in delavcev. A obadva govorita drugače ter delata zopet drugače.

Suhoblodnik je pri zadnjem shodu zahteval, naj bode pri zaprtih durih. Kaj ne, kako svobodomiselnost! Urednik „Ljudskega glasu“ si ne upa, javno razvijati svojega programa svojih načel, kako ljudstvo zastopa tedaj pri zaprtih vratih?

In Rogelj alias Regali, ta človekoljub, ta ljudomili milosrčnež, ki ima za obrtnike in delavce tako mehko srce, da se kar taja kakor surovo maslo na žerjavici, isti Regali, s krstnim imenom Jože, prevzel je zgradbo lesene ograje pri novej pripravnici v Ljubljani. Pri tem početji postopal pa je tako „socialdemokratično“, da je moral klicati policijo na pomoč, sicer bi mu bili delavci „ad oculos“ in morebiti še kam drugam pokazali, iz kako trdega lesa da je ograja.

Pogovori

soseda Brezovičarja in Bizovičarja.

Brezovičar: Si li čital „Laibacher Zeitung“, kako ožigosa dopisuna Konschegga?

Bizovičar: Čital sem, čital. Dobro je povedano. Le nekaj mi ni po volji.

Brezovičar: In kaj je to?

Bizovičar: Da mu v članku vedno pravijo mož. To ni prav. Ako je Konschegg mož, kakšni so potem **po-ballni**?

* * *

Brezovičar: Sosed, povej, kak razloček je mej drom. Keesbacherom in Doberletom?

Bizovičar: Razločka je prav malo. Oba pošiljata svoje klijente k sv. Krištofu. Prvi jim zapisuje zdravila, če pa zdravila ne pomagajo, čita jim jedno svojih versifikacij. Slednje sredstvo je radikalno. V drugič nihče več ne posluša, prej je po njem. Drugi, to je g. Fran Doberlet pa dejanski dokazuje da smrt ni zastoj.

Brezovičar: In vender se oba počutita dobro?

Bizovičar: Kaj bi se ne? Kakor Nemec pravi: „Die Menge macht es.“

* * *

Brezovičar: Katero mesto v Avstriji je najbolj zdravo?

Bizovičar: Mnogi trdijo, da Gorica. Za tega delj pravijo jej avstrijska Nizza. A dr. Keesbacher v svojej najnovejšej knjigi dokazuje, da je Rudolfovo najbolj zdravo mesto, ker ondukaj razmerno najmanj ljudi umre.

Brezovičar: Dr. Keesbacher, ta je pravi. Pravi sicer, da je Rudolfovo najbolj zdravo mesto, sam pa prav dobro ve, da je najbolj zdravo mesto Ljubljana.

Bizovičar: Ta je pa nova. Vedno sem čul, da je Ljubljana jako nezdravo mesto.

Brezovičar: Kaj še! Ljubljana je tako zdravo mesto, da dr. Keesbacher prav lahko potuje v Berolin in se vsi njegovi bolniki vsled tega nič slabše ne počutijo.

„Schwarz-roth-talmigold.“

Ker se nihče ne meni za gospice **Kell**,
Zato nosijo schwarz-roth-talmigold alleweil.

Tudi **Karingerjeve** so si take trakove pripele,
Vsled tega neso nič bolj debele.

Ribice lovi ribič na „sáke“,
Možje pa ne lové se na take tráke.

Kaj bili bi Gorenji Štajerci brez krofóv,
Kaj omenjene gospice brez trakóv?

Da bo še več efekta, naj si oskrbé,
Za prihodnjo nedeljo črno-rudeče-žolte kuhálnice!

Grozovita situvacija.

V gosp. Auérja izvrstni krémi, v takozvanem „vagonu“ bilo je zadnjič pri jednej mizi na jedenkrat sedem nemškutarskih krojačev.

Nekdo sprožil je misel: Kaj, ko bi sedaj skozi duri prilezal pravi pravcati polž z razpetimi rogov in bi se postavil nemškutarskim krojačem nasproti? Kdor pozna dotični prostor, razumi takoj, da bi bila situvacija zares grozna. Pri oknu bi ne mogli vun, ker je železje premočno, preko polža tudi ni možno, tedaj bi, ker družega izhoda ni, iz zgolj obupa pogagali.

Nastala bi borsa „za cvirn in žvirco.“

Mej dvema nemškutarjema.

A. Tschau, grüss' dich!

B. Servus, dobro jutro! No kaj je novega? Kaj pa dela dr. Schaffer?

A. Prav nič ne vem, od znanega dogodka v kazini, izginil je kakor kafa.

B. Od znanega dogodka? Katerega? Jaz prav nič ne vem.

A. Kaj tega ne veš? Znaj, v slavnostnih dneh bila je neki večer godba v kazinskem vrtu. Našim Belokranjcem dopadal je ali kazinski vrt, ali pa godba in šli so vsi notri. Nobeden iz med njih pa ni mislil na to, da bi se prej preoblekel temveč šli so vsi v svojej prelepej narodnej opravi na vrt, ter zavzeli jedno mizo. Dr. Schaffer prišedši iz notranjih prostorov na vrt zazre naše Belokranjce, obledi in vsklikne: „Um Gotteswillen, ist denn schon ganz Bosnien da?“ Prestrašil se je tega nepričakovanega prizora, te nenadne stafaze tako zeló, da je takoj drugo jutro pobral svojo prtljago in šel se nekam hladit, kam mi ni znano.

Botaničen vrt

je lepa, koristna naprava. Tudi v Ljubljani imamo nekaj enak zavod. A ne gledé na to, da je prostor za botanični vrt že takoj s početka bil jako nesrečno izbran, oskrbuje se tudi ta vrt tako slabo, da nikakor ne zadostuje svojemu namenu. Drugod po družih mestih odprti so taki vrti vsacemu, razne rastline zastopane so v izredno lepih eksemplarih, povsod napisi, vse sistematično razredjeno, pri nas pa menda botanični vrt služi jedino v to, da se v njem prideluje lepa in okusna salata, katera se potem pri „Hrvat“ primerno zavživa in zaliva. „Was nützt mich der Mantel, wenn er nicht gerollt ist,“ kaj koristi nam botanični vrt, ako ne zadostuje svojemu namenu? Botanični vrt izroči naj se vestnemu veščaku, da bode zopet vrt, kjer si more človek kaj priučiti, ne pa pustota kakeršna je sedaj.

Duhovita pisava.

V nekem podlisteku čitali smo te dni:

„Kakih sto korakov od tod, na nasprotni strani, stoji lepo poslopje, pred katerim dobro obdelan vrt kaže, da morajo stanovati tukaj pridne roké.“

Če že pridne roke morajo tukaj stanovati, naj nam bi bil pisec vsaj povedal, kje stanujejo pridne noge, pridna glava in sploh vsi pridni deli dotičnega trupa. Preveč skromnosti!

Dopisi iz Ljubljane

v Dunajske židovske liste poročali so v zadnji čas toliko grozovitosti, da bi marsikdo utegnil naposled verovati, da je zavladala v Ljubljani res že tolika nesigurnost, ka iz vsacega žepa že gleda revolver in se brez bodalca in gorjače nihče na ulice ne upa.

Da se resnica prav spozna, pobrinili smo se, da v naslednjih podobah predstavljamo čitateljem, kako brezvesten dopisnik pisari, kako pa je v istini v idilično dolgočasnej Ljubljani.

„Slovenci v Ljubljani si dosledno prizadevajo zavzemati vsa mesta in vse prostore, Nemcem namenjene

tako, da marsikateri Nemec ne ve, kam bi glavo položil

in si nemške dame pri belem dnevu niti na ulice ne upajo.

Predrznost Slovencev je že tako vzkipela, da že navadne krščenice meni nič tebi nič nemške dame za lase vlečejo,

da se nemškim gospodom po gostilnah kar na ravnost vrata kažejo,

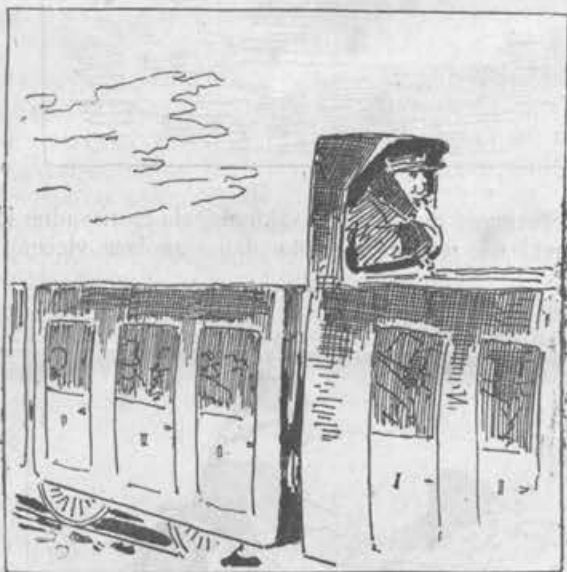
po kavarnah pa, če le mogoče „štihajo“ in ohirajo.

Uprava vseh visokih uradov izročena je Slovencem,

kateri imajo tudi na železnicah najvišja mesta,

tedaj se ni čuditi, da marsikateri Slovenec še tako mirnega Nemca kar od nog do glave meri.

Ker vsi drugi listi akoravno ne vemo zakaj, dosledno molčé, naj objavi „Škrat“, da je bil tudi naš obče priljubljeni in mnogočislani državni pravdnik g. Peršé povabljen k dvornemu obedu.

Prve dni meseca julija postajalo je na kongresnem trgu mnogo ljudij, ki so občudovali našega slavnostnega odbora slavná in manj slavná dela. Pred soho, na katerej je na jednej nogi popolnem ravnotežno stal „Angelj miru“ — kar pa nikakor še ni jamstvo za evropski mir — bilo je vsekdar dosti gledalcev, ki so brusili svoj dovtip nad tem ljubljanskim umotvorom (?). Nekomu ni bila soha povsem po godu. Nevoljen obrne se tedaj k baš došlemu Fr. Doberletu rekoč:

„Warum haben sie nicht die ganze Säule canellisirt?“

Doberlet: „War halt kane Zeit mehr, sonst hätt' mer ohnehin die ganze canalisirt“.

V Ljubljani pozidali so novo cerkev, ki ima po poročilu nekega tukajšnjega časopisa **jame v zidu**. Stavbeni urad, kje si?

Naš slavnostni odbor obnašal se je jako čudno. Imel je veselje za nerazmerno drage stvari, kakor na pr. za Korsike nepotrebne cvetlice, s katerimi je kvaril ob sebi lepo „Zvezdo“. Protestoval je proti slovenski kantati, češ, da je predolga. dra. Keesbacherja deklamacija, dr. Keesbacher sam in Fr. Doberlet, ta dva dolgopetca zdela sta se mu pa še **prekratka**.

Razsvitljava v Ljubljani bila je tako sijajna, da nemškutarjev ni bilo niti sence.

V staronemškej pivnici v Gradci čitajo se naslednji P. Roseggerjevi stih:

D' Odam hat d' Liab aufbracht,
D' Noah den Wein,
's Davidl 's Zitherschlogn,
Müssen Steirer gwest sein!“

Z ozirom na dogodke v Zagrebu bi se te vrste smeje predrugačiti:

D' Odam hat d' Liab aufbracht,
D' Noah den Wein,
's Davidl 's fenstereinschlagen,
Müssen Madjaren gwest sein“.

Sedma božja zapoved slove dan danes: „Ne kradi!“ Ne-kateri listi pa se za to zapoved prav nič ne brigajo in to zbog tega, ker pri njih velja nekdanja oblika: **Ti nemaš krasti!**

- A. Ali se že kdaj videl hudiča?
B. Ne, nikoli še ne.
A. Tedaj poglej v moj žep!
B. Jaz ne vidim ničesa, saj ni nič notri.
A. Vidiš, to je ravno hudič!

Slika

S. Gregorčiča, ki je na prvej strani, dobiva se na fin papir tiskana v „Narodnej Tiskarni“. Cena 20 kr.

Ob jednom vabimo gg. naročnike, da ponové naročnino.

Uredništvo „Škrata“.

Izhaja 10. in 25. dan vsacega meseca. Cena za vse leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 50 kr., za četert leta 8) kr. Posamične številke po 15 krajc., pri opravištvu v „Narodni Tiskarni“, kateremu naj se pošiljajo naročnine, reklamacije in inserati Slednji računijo se po dogovoru.